



KINH TẾ TUẦN HOÀN VÀ HƯỚNG PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG CHO DOANH NGHIỆP VIỆT NAM

TRẦN VĂN DŨNG

Phát triển kinh tế tuần hoàn trở thành xu hướng của các quốc gia, nhất là khi nguồn tài nguyên trên thế giới ngày càng cạn kiệt. Nền kinh tế tuần hoàn mở ra một xu thế mới của thời đại, thay thế nền kinh tế tuyến tính. Thách thức đặt ra với nền kinh tế tuyến tính hiện nay là nguồn tài nguyên thiên nhiên đang cạn kiệt, môi trường ô nhiễm và việc xử lý các chất thải ra môi trường khó khăn. Vì vậy, chuyển đổi sang nền kinh tế tuần hoàn là một xu thế tất yếu, là một tư duy mới trong thời đại ngày nay.

Từ khoá: Kinh tế tuần hoàn, phát triển bền vững, doanh nghiệp

CIRCULAR ECONOMY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT DIRECTION FOR VIETNAMESE BUSINESSES

Tran Van Dzung

Developing a circular economy has become a trend of global countries, especially when the world's resources are increasingly exhausting. The circular economy opens a new trend to replace the linear economy. The challenge facing the circular economy today is that natural resources are being exhausted, the environment is being polluted, and the treatment of wastes into the environment is difficult. Therefore, the move forward to a circular economy is essential and is a new mindset of the time.

Keywords: Circular economy, sustainable development, business

Ngày nhận bài: 23/8/2022

Ngày hoàn thiện biên tập: 15/9/2022

Ngày duyệt đăng: 25/9/2022

Nền kinh tế tuần hoàn - Chiến lược phát triển tương lai

Kinh tế tuần hoàn giúp sử dụng hiệu quả nhất các nguồn tài nguyên thiên nhiên. Kinh tế tuần hoàn sẽ dẫn dắt việc thực hiện thay thế sử dụng nguồn năng lượng hóa thạch bằng năng lượng tái tạo.

Kinh tế tuần hoàn là giải pháp để tiếp tục vững tin đi trên con đường đến phát triển bền vững cùng kinh tế xanh, kinh tế carbon thấp. Đây là nền kinh tế thay đổi cơ bản về nguyên lý và tư duy phát triển; chuyển từ kinh tế tuyến tính sang kinh tế tuần hoàn.

So với mô hình kinh tế tuyến tính truyền thống,

việc thúc đẩy các hành động theo mô hình kinh tế tuần hoàn góp phần thực hiện cam kết đạt phát thải ròng bằng “0”, chắc chắn sẽ mang lại nhiều lợi ích cho quốc gia và doanh nghiệp (DN).

Trong mô hình kinh tế tuần hoàn, yếu tố quan trọng nhất, quyết định chính là công nghệ. Cùng với đó phải đổi mới sáng tạo và kinh tế tri thức sẽ quyết định vấn đề thiết kế để cả hệ thống kinh tế, từng lĩnh vực đến từng liên kết với nhau, mang lại hiệu quả lợi ích cho tất cả mọi người. Nền kinh tế này sẽ kết nối được mọi người dân từ khâu sản xuất, tiêu dùng đến tái chế, tái sử dụng.

Mặc dù, chưa có quy định pháp luật cụ thể và cách tiếp cận một cách hệ thống về triển khai mô hình kinh tế tuần hoàn nhưng nhiều chủ trương của Đảng, chính sách và pháp luật của Nhà nước Việt Nam đã đề cập đến nhiều nội dung quan trọng của kinh tế tuần hoàn như: Sử dụng hợp lý và tiết kiệm tài nguyên thiên nhiên; giảm thiểu, thu gom, tái sử dụng và tái chế chất thải; phát triển sản phẩm thân thiện với môi trường, cộng sinh công nghiệp... và nhiều mô hình thực tiễn về kinh tế tuần hoàn cũng đã được triển khai.

Ngày 11/2/2020, Bộ Chính trị ban hành Nghị quyết số 55-NQ/TW, “về định hướng Chiến lược phát triển năng lượng quốc gia của Việt Nam đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045”, trong đó khẳng định, phải ưu tiên phát triển năng lượng tái tạo, phát triển nhà máy điện sử dụng rác thải, chất thải để bảo vệ môi trường và phát triển kinh tế tuần hoàn.

Luật Bảo vệ môi trường năm 2020 được Quốc hội thông qua và có hiệu lực từ tháng 1/2022 đã khẳng định và đặt cơ sở pháp lý rất cụ thể của nền



kinh tế tuần hoàn ở Việt Nam. Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định phê duyệt Đề án Phát triển kinh tế tuần hoàn ở Việt Nam. Nghị định số 08/2022/NĐ-CP ngày 10/1/2022 của Chính phủ quy định chi tiết một số điều của Luật Bảo vệ môi trường đã quy định tiêu chí, lộ trình và cơ chế khuyến khích phát triển kinh tế tuần hoàn... Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng đã khẳng định vai trò của nền kinh tế tuần hoàn cùng với các nền kinh tế xanh, kinh tế carbon thấp hướng đến phát triển bền vững, đồng thời khẳng định chủ trương “xây dựng nền kinh tế xanh, kinh tế tuần hoàn, thân thiện với môi trường”, “Xây dựng lộ trình, cơ chế, chính sách, pháp luật để hình thành, vận hành mô hình kinh tế tuần hoàn”. Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ cũng đã có những chỉ đạo cụ thể về chủ trương này. Phát triển kinh tế tuần hoàn giúp Việt Nam tránh lệ thuộc vào nền kinh tế bên ngoài, nhất là về nguyên liệu và nhiên liệu phục vụ sản xuất. Việc chuyển đổi sang kinh tế tuần hoàn là cơ hội lớn để Việt Nam phát triển nhanh và bền vững, không chỉ đạt mục tiêu kinh tế, xã hội, môi trường, ứng phó với biến đổi khí hậu, mà còn giúp đạt được các mục tiêu của Chương trình nghị sự 2030 vì sự phát triển bền vững.

Kinh tế tuần hoàn và sự phát triển bền vững của doanh nghiệp Việt Nam

Trong Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 10 năm (2021 - 2030), Việt Nam đã đề ra định hướng “xây dựng nền kinh tế xanh, kinh tế tuần hoàn, thân thiện với môi trường” và “khuyến khích phát triển mô hình kinh tế tuần hoàn, để sử dụng tổng hợp và hiệu quả đầu ra của quá trình sản xuất”. Chiến lược cũng đề ra nhiệm vụ “xây dựng lộ trình, cơ chế chính sách, pháp luật để hình thành, vận hành mô hình kinh tế tuần hoàn”. Dưới góc độ , nền kinh tế tuần hoàn còn mang lại cách nhìn mới mẻ về mối quan hệ giữa thị trường, khách hàng và tài nguyên thiên nhiên, từ đó góp phần thúc đẩy các mô hình kinh doanh sáng tạo mới, các công nghệ đột phá giúp tăng trưởng cao hơn thông qua cắt giảm chi phí; giảm tiêu thụ năng lượng và lượng khí thải CO₂; tăng cường chuỗi cung ứng và bảo tồn tài nguyên. Nền kinh tế tuần hoàn là một phương thức kinh doanh khác biệt rõ rệt, buộc các DN phải xem xét lại các khâu trong sản xuất, kinh doanh, từ thiết kế và sản xuất sản phẩm đến mối quan hệ với khách hàng. Ưu việt của kinh tế tuần hoàn là vừa giúp DN sản xuất, kinh doanh hiệu quả, vừa hướng đến nền kinh tế phi phát thải và bảo vệ môi trường, từ đó, giải quyết tốt mối quan hệ giữa tăng trưởng kinh tế

và các ảnh hưởng tới môi trường. Hiện nay, nhiều DN tại Việt Nam đã bắt đầu triển khai các mô hình kinh doanh hướng đến phát triển bền vững dưới sự hỗ trợ từ Chính phủ, hướng đến mục đích kéo dài vòng đời sản phẩm, giảm thiểu nguyên vật liệu sản xuất có tác động tiêu cực tới môi trường; ứng dụng công nghệ phát triển các dịch vụ thân thiện với môi trường nhằm ứng phó với biến đổi khí hậu. Nhiều DN đã nhận thức được trách nhiệm xã hội và xây dựng các mô hình kinh doanh theo hướng tuần hoàn để đảm bảo cho sự phát triển bền vững của mình, đóng góp vào sự phát triển bền vững chung của nền kinh tế, như các trường hợp của Công ty cổ phần Sữa Vinamilk, Công ty Nestle Việt Nam, Công ty Coca Cola, Công ty Lagom Việt Nam, Công ty cổ phần Hoá chất Đức Giang...

Tuy nhiên, hiện nay khái niệm về kinh tế tuần hoàn còn khá mới mẻ với các DN, phần lớn việc áp dụng các mô hình kinh doanh tuần hoàn tại các DN ở Việt Nam hiện nay chủ yếu là do tự phát, khó khăn thách thức đối với phát triển các mô hình kinh doanh tuần hoàn vẫn xuất hiện ở hầu hết các khía cạnh của hoạt động kinh doanh, đó là nguồn lực, công nghệ, thị trường. Bên cạnh đó, nguyên nhân chủ yếu là nhận thức về kinh tế tuần hoàn và mô hình kinh doanh tuần hoàn tại Việt Nam chưa thống nhất. Mặt khác, khung pháp luật chưa đầy đủ, rõ ràng và đồng bộ; năng lực và nguồn lực của DN chưa đáp ứng yêu cầu; văn hoá kinh doanh, thói quen tiêu dùng và nội dung chính sách pháp luật vẫn chủ yếu dựa trên triết lý kinh doanh tuyến tính truyền thống. Việc chuyển đổi sang mô hình kinh tế tuần hoàn đòi hỏi các DN đã hoạt động trước đây phải thiết kế lại hoạt động sản xuất kinh doanh của mình từ khâu đầu vào nguyên liệu, thay vì thải ra môi trường như trước đây, chất thải được thu hồi tái sử dụng, tái chế hoặc đầu vào cho hoạt động sản xuất khác, liên quan đến mặt bằng, công nghệ, kết nối với các DN trong một chu trình khép kín.

Những DN đầu tư mới theo mô hình kinh tế tuần hoàn khâu thiết kế ban đầu cũng sẽ gặp nhiều khó khăn, cần có những chuyên gia giỏi, có trình độ chuyên môn và thiết kế giỏi. Hiện nay, chưa có đào tạo lĩnh vực thiết kế mô hình kinh tế tuần hoàn, đòi hỏi sự nỗ lực của DN.

Ngoài ra, về nguồn vốn đầu tư, công nghệ, con người cũng là trở ngại lớn cho DN muốn chuyển đổi sang mô hình kinh tế tuần hoàn hiện nay. Bởi việc chuyển sang mô hình kinh tế tuần hoàn đòi hỏi phải thiết kế lại, đầu tư để đổi mới công nghệ, quy trình sản xuất để nâng cao chất



lượng kéo dài vòng đời sản phẩm, thu hồi chất thải... Bên cạnh đó, Việt Nam còn thiếu các DN đủ năng lực về công nghệ về tái chế, tái sử dụng các sản phẩm đã qua sử dụng; khó thay đổi ngay thói quen sản xuất và tiêu dùng của toàn xã hội hiện nay đối với nhiều sản phẩm dễ sử dụng như túi nylon, sản phẩm nhựa dùng một lần sang chỉ sử dụng những vật liệu, sản phẩm có thể tái chế, tái sử dụng hoàn toàn; các DN Việt Nam có quy mô vừa và nhỏ khó khăn trong việc đầu tư đổi mới công nghệ...

Giải pháp phát triển mô hình kinh tế tuần hoàn trong doanh nghiệp

Tuyên bố mạnh mẽ về đạt mức phát thải ròng bằng "0" vào năm 2050 tại Hội nghị lần thứ 26 Các bên tham gia Công ước khung của Liên hợp quốc về biến đổi khí hậu (COP26) thể hiện quyết tâm và cam kết chính trị của Việt Nam trong việc giải quyết những thách thức nghiêm trọng của toàn cầu về khí hậu, môi trường, suy giảm của các hệ sinh thái, hướng đến mục tiêu một hành tinh khỏe mạnh. Để DN phát triển theo mô hình kinh tế tuần hoàn, thời gian tới cần triển khai đồng bộ các giải pháp sau:

Thứ nhất, cần có hành lang pháp lý rõ ràng về kinh tế tuần hoàn. Phát triển kinh tế tuần hoàn cần phải dựa trên các ngành, lĩnh vực và địa phương. Tạo cơ chế để hình thành động lực thị trường. Tăng cường trao đổi, học hỏi kinh nghiệm quốc tế, gắn với công nghệ cao và Cách mạng công nghiệp 4.0. Thực hiện phát triển kinh tế tuần hoàn cần có lộ trình và ưu tiên. Vấn đề cần phải giải quyết ngay đối với Việt Nam là phân loại rác tại nguồn, để tận dụng được những cơ hội cũng như hạn chế những khó khăn, thách thức khi hướng tới mục tiêu phát triển bền vững, các DN cần chủ động xây dựng các chiến lược dài hạn đối với việc chuyển đổi từ mô hình kinh doanh truyền thống sang mô hình kinh doanh theo hướng tuần hoàn.

Thứ hai, DN cần tận dụng cơ hội mới để đổi mới hoạt động kinh doanh dựa trên những lợi thế của DN và khắc phục những khó khăn, để chủ động chuyển đổi sang mô hình kinh tế tuần hoàn.

Chuyển đổi sang mô hình kinh tế tuần hoàn đòi hỏi DN phải phân tích chi phí – lợi ích (CBA) của mô hình trước và sau khi chuyển đổi để có quyết định phù hợp.

Cần có sự tư vấn của các chuyên gia giúp DN chuyển đổi sang mô hình kinh tế tuần hoàn (Từ chuyên gia chính sách, thiết kế, công nghệ... tùy thuộc vào mỗi loại hình DN). Bên cạnh đó, DN cần kết nối và tìm kiếm cơ hội hợp tác với các DN khác,

nhất là với DN có mối liên hệ về sử dụng chất thải đầu ra làm nguyên vật liệu đầu vào cho hoạt động sản xuất kinh doanh của DN.

Thứ ba, DN cần đẩy mạnh công tác truyền thông sau khi chuyển đổi sang mô hình kinh tế tuần hoàn để xã hội hiểu và ủng hộ. Xây dựng hình ảnh mới của DN, từ "nâu sang xanh" dựa trên lợi ích tổng thể.

Thứ tư, cần xây dựng và áp dụng các bộ tiêu chuẩn, khung hướng dẫn áp dụng kinh tế tuần hoàn, kinh doanh tuần hoàn, đặc biệt là xây dựng sổ tay hướng dẫn áp dụng mô hình kinh doanh tuần hoàn cho các DN theo ngành, lĩnh vực, quy mô.

Như vậy, phát triển kinh tế tuần hoàn là thể hiện trách nhiệm của quốc gia trong giải quyết những thách thức toàn cầu do ô nhiễm môi trường, biến đổi khí hậu đồng thời nâng cao năng lực, sức cạnh tranh của nền kinh tế. Kinh tế tuần hoàn giúp tận dụng được nguồn nguyên vật liệu đã qua sử dụng thay vì tiêu tốn chi phí xử lý; giảm thiểu khai thác, tận dụng tối đa tài nguyên thiên nhiên; hạn chế tối đa chất thải, khí thải ra môi trường. Điều này đòi hỏi các DN buộc phải thay đổi định hướng phát triển, chuyển sang những mô hình kinh doanh bền vững hơn. Bên cạnh đó, cũng cần có một hành lang pháp lý, những hỗ trợ về phía các cơ quan quản lý đối với DN để DN có thể cải tiến quá trình sản xuất, mang lại lợi ích kinh tế trong dài hạn, tiết kiệm chi phí.

Tài liệu tham khảo:

1. Viện Chiến lược, Chính sách tài nguyên và môi trường (2020), *Nghiên cứu, đánh giá, đề xuất các mô hình phát triển nền kinh tế tuần hoàn phù hợp với Việt Nam trong bối cảnh thực hiện các mục tiêu phát triển bền vững và ứng phó với biến đổi khí hậu*;
2. Viện Chiến lược Chính sách Tài nguyên và Môi trường, UNDP Việt Nam (2020), *Hội thảo tham vấn "Kết quả nghiên cứu về kinh tế tuần hoàn và một số đề xuất chính sách"*;
3. Khắc Kiên (2022), *Gỡ khó cho doanh nghiệp phát triển kinh tế tuần hoàn*, <https://kinhtedothi.vn/go-kho-cho-doanh-nghiep-phat-trien-kinh-te-tuan-hoan.html>;
4. Nhĩ Anh (2022), *Kinh tế tuần hoàn, chìa khóa để phát triển bền vững*, <https://vneconomy.vn/kinh-te-tuan-hoan-chia-khoa-de-phat-trien-ben-vung.htm>;
5. Hoàng Quân (2022), *Kinh tế tuần hoàn: cơ hội kinh doanh đầy tiềm năng của doanh nghiệp khởi nghiệp*, <https://diendandoanhnghiep.vn/kinh-te-tuan-hoan-co-hoi-kinh-doanh-day-tiem-nang-cua-doanh-nghiep-khoi-nghiep-227462.html>.

Thông tin tác giả

ThS. Trần Văn Dũng

Trường Đại học Tài nguyên và Môi trường TP. Hồ Chí Minh

Email: dunggv39@gmail.com